

Руденко Ю.М.

Київський кооперативний інститут бізнесу і права

МЕТОДИ ЗДІЙСНЕННЯ СУЦІЛЬНОЇ КОЛЕКТИВІЗАЦІЇ НА ЧЕРКАЩИНІ: РОЗКУРКУЛЕННЯ ТА РОЗСЕЛЯНЮВАННЯ

У статті на основі джерельної та літературної бази висвітлено методи здійснення суцільної колективізації на території Черкащини – розкуркулення та розселянювання.

Методологічну основу дослідження становлять принципи об'єктивності, фахової відповідальності, логіко-системний та порівняльний аналіз. Застосовуються методи синтезу, систематизації, узагальнення, опрацювання джерел.

Досліджено, що конфіскаційна політика радянської влади, передусім впровадження системи надзвичайних заходів, завдяки яким село залишилося без запасів, цілеспрямовано привела українське селянство до Голодомору 1932–1933 рр. Радянська влада своїми діями провокувала конфронтацію на селі, приводила до загострення ситуації в цілому. Економічна політика сталінського режиму позбавляла селян головного – продовольства, можливості прогнати великі родини. Щоб забрати хлібні запаси все майно селян усуспільнювалося. Насильство над селянами набувало різних форм: фізичні знущання, грабунок майна селян, наруга над жінками, погрози, відверте обдурювання та ошуканство, наруга над релігійними віруваннями, погрози розкуркулення, вилучення майна, обіцянки зменшити податки, знущання над одноосібниками, погрози оголосити їх ворогами радянської влади, арешти і вислання на північ. За невиконання плану селянина звинувачували в антирадянській діяльності, у зриві виконання державного плану хлібозаготівель, заарештовували і судили як ворога народу, а господарство розкуркулювали. Насильницька колективізація природно викликала серйозний опір селянства, який набув різноманітних форм і проявів, нерідко жорстокості. Політична лояльність стала основним чинником у визначенні списку депортованих родин. Сільська місцева влада намагалась позбутися тих селян, які в умовах нової економічної політики після отримання землі власною працею досягли певного рівня добробуту. Методи створення колгоспів, організація виробничого процесу, оплата заробітної плати, ставлення до колгоспників як до неоплачуваної робочої сили та використання знярядь державного терору призвели до страху перед державною владою, подальшої покірності майбутніх поколінь.

Ключові слова: Черкащина, суцільна колективізація, радянська влада, розкуркулювання, розселянювання.

Постановка проблеми. Політичні репресії – трагічне явище новітньої історії України, дослідження якого тривалий час знаходилося під забороною. Значна частина раніше заборонених матеріалів пов'язана з причетністю радянських каральних органів до колективізації українського села та організації хлібозаготівельних кампаній, які супроводжувалися масованою терористичною діяльністю проти селян і призвели до мільйонних жертв. Суцільна колективізація була справжньою громадянською війною, нав'язаною суспільству радянською державою.

Комуністична тоталітарна система обрала ворогів за класовою ознакою – заможні верстви населення. Тоталітарний режим застосовував на першому етапі репресій політику соціального виключення. Влада вдавалася до видання законодавчих актів, які значно обмежували, а то і позбав-

ляли прав громадян. Особливе місце в політиці влади зайняло селянство.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Комплексне вивчення методів здійснення колективізації на Черкащині тривалий час залишалось поза увагою науковців. Тому всебічне дослідження і систематизація знань про цей аспект суспільного та соціально-економічного життя вбачаються цілком вмотивованими. Основу джерельної бази склали матеріали Державного архіву Черкаської області [3; 4; 5; 6; 7], що дозволило з'ясувати основні методи колективізації у досліджуваному регіоні, зокрема розкуркулювання та розселянювання. У дослідженні спираємось на опубліковані джерела «Збірник матеріалів і документів. Колективізація і голод на Україні: 1929–1933» [8], «Збірник постанов та розпоряджень робітничо-селянського уряду України» [9],

«Реабілітовані історією. Черкаська область» [12]. Використовуємо і матеріали періодики, зокрема статті М. Пономаренка [11] та Й. Сталіна [14].

Варто відзначити, що в сучасній історіографії зростає інтерес до проблеми, яка досліджується. У нинішніх наукових роботах розглядаються як загальні питання цієї теми, так і окремі її аспекти. Так, спираємось на праці істориків І. Городинця [1], Т. Григоренко [2], В. Рубана [13].

Мета дослідження полягає в розкритті методів здійснення суцільної колективізації на Черкащині, зокрема розкуркулювання та розселення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фактичне здійснення суцільної колективізації передбачало перехід від товариства спільного обробітку землі до артільного землеробського товариства, що забезпечувало вищий рівень усупільнення засобів виробництва. Проте запропоновані радянським керівництвом способи і темпи завершення колективізації не дали часу та можливості переконати селян в ефективності колективного господарювання [13].

27 червня 1929 р. ВЦВК та РНК РСФСР ухвалили «Постанову про розширення прав місцевих рад щодо сприяння виконанню загальнодержавних завдань і планів» [9]. Коли сільський комітет ухвалював план хлібозаготівель і розповсюджував його між господарствами, місцеві ради повинні були вжити заходів щодо тих господарств, які не виконували своїх зобов'язань [10, с. 503].

Величезний тиск держави на селян мав певні наслідки. На початку жовтня 1929 р. в Україні в колгоспах було 477 тис. селян проти 173 тис роком раніше. 7 листопада 1929 р. в «Правді» була опублікована стаття Й. Сталіна «Рік великого перелому» [14]. Й. Сталін, маніпулюючи даними про частку колективізованих селян, зробив висновок: «...мова йде про докорінний перелом у розвитку нашого землеробства від дрібного і відсталого індивідуального господарства до великого і передового колективного землеробства» [10, с. 504].

Наприкінці січня 1930 р. комісія політбюро ЦК на чолі з В. Молотовим розробила конкретний механізм розкуркулення. Рішення політбюро розділило всіх заможних селян на три категорії. До першої категорії належав актив контрреволюційних куркулів, які мали бути негайно ліквідовані шляхом розстрілу чи ув'язнення у концтаборах. Другу категорію складали інші елементи активу куркулів, які мали бути вивезені у віддалені райони Радянського Союзу. Третя категорія – ті, хто залишився в районі постійного проживання.

Класифікацію розкуркулюваних проводили місцеві органи влади. В Україні планувалося заслати до концтаборів 15 тис заможних селян, а вислати – від 30 до 35 тис куркулів. Конфісковане майно передавалося колгоспам. В Україні планувалося здійснити колективізацію до осені 1931 р. або до весни 1932 р. [10, с. 505].

На селянські господарства накладали великий план продажу хліба державі. За невиконання плану селянина звинувачували в антирадянській діяльності, у зриві виконання державного плану хлібозаготівель, судили, як ворога народу, а господарство розкуркулювали [8].

Незважаючи на чисельні випадки опору колективізації, все ж на 10 березня 1930 р. в Уманській окрузі було колективізовано 86,1 % господарств, а в Шевченківській окрузі – 87 % [2, с. 416].

На початку суцільної колективізації на території Коврайської сільської ради Гельмязівського району було створено 5 колгоспів. Ще наприкінці 1920 р. місцева біднота об'єдналася в сільгоспкомуну «Іскра». Через деякий час на її базі виник колгосп ім. М. Калініна. У 1928 р. в с. Коврай утворилися перші колективні господарства: в с. Коврай I у 1928 р. створено ТСОЗ, організаторами і керівниками якого були М. Москаленко та І. Різник. Через рік новостворений колгосп і ТСОЗ об'єдналися в одне господарство. У 1929 р. бідняки і середняки об'єдналися в артіль «Дружба», очолили її М. Гайдай, згодом Я. Кравченко. Колгосп «1 травня» очолив П. Мотренко. 1928 р. в с. Коврай II організовано ТСОЗ, яке проіснувало 1 рік. На його основі у 1929 р. створено колгосп «Вільне життя», головою колгоспу став А. Різник. В роки суцільної колективізації на х. Дубинка створена артіль «Більшовик», пізніше – колгосп «Червона зірка», голова колгоспу Р. Харченко, а на х. Леонівщина – колгосп імені Т. Шевченка, який очолив В. Зоря [11, с. 3].

Частина сільської бідноти добровільно вступала до колгоспу. Отримавши землю від радянської влади в період НЕПу, їх господарства перетворилися в господарства середняків. За матеріалами кримінальної справи Й. Різник мав у власному користуванні сівалку, жатку, молотарку, січкарню, борони, плуга. Одержував урожай зерна по триста пудів з десятини. У господарстві було 6 коней. Прибуток приносили жеребці, вирощені на власних грядках овочі та фрукти, які продавалися в Золотоноші на ярмарку. Власної землі було 8 десятин, брав у оренду землю в банку. Брат Й. Різника, О. Різник, у 1895 р. одружився і отримав посаг від дружини – вітряк, який

надавав послуги жителям не тільки коврайської округи. У роки НЕПу потужність вітряка стала сильнішою. Наймав двох мірошників. Вітряк був надійним, вкритим залізом. Добрі прибутки отримував від пасіки – 200 вуликів у стовбурах дерев і триста рамкових вуликів. Селянин не міг уявити, як жити без землі і господарства [3, с. 2–4].

У боротьбі проти куркульства місцева влада ярлик куркуля присвоювала багатьом господарствам середняків і навіть бідняків. Родину Я. Чижика, розкуркулили тільки через те, що хата була вкрита листами заліза. Хату влада відібрала і облаштувала в ній контору колгоспу. Господар звинувачувався і у невиконанні плану хлібозаготівлі. Навіть газета «Коллективіст Гельмязівщини» звинувачувала його у саботажі. Стаття мала промовисту назву «Куркуль Чижик зриває хлібозаготівлі»: «Чижик Яків Антонів, примазавшись до колгоспу «Серп і молот» веде розкладницьку роботу, внаслідок чого на зборах колгоспу частина несвідомих колгоспників виступила проти прийняття плану хлібозаготівлі» [11, с. 4].

Щоб залякати селянство і примусити вступати у колгоспи в кінці 1920-х – на початку 1930-х рр. розпочалися масові виселення, арешти кращих селян-хліборобів і судові процеси. Багато родин із с. Коврай вислано на Соловки, Колиму, в Сибір, Середню Азію. Їх господарства були повністю пограбовані комуністичною владою.

Для виселення куркулів були розроблені таємні інструкції, якими регламентувалося, хто буде займатися виселенням. Із оперативного наказу № 44722 по ГПУ УСРР про дії військ ГПУ під час операції по виселенню куркулів із районів суцільної колективізації від 11 лютого 1930 р.: «Приказываю: Для выполнения этого задания привлечь: 1. На селе: а) партийцев: путем мобилизации через соответствующие парторганы, б) комсомольцев, в) батрачество, г) проверенных групп бедняцкого населения. Милицию на селе к этой работе не привлекать. 2. В районных центрах сплошной коллективизации сформировать особые отряды в составе: а) мобилизованных вооруженных партийцев, б) мобилизованных вооруженных комсомольцев» [12, с. 31].

У ДАЧО зберігаються кримінально-судові справи жителів с. Коврай, які були репресовані у 1937–1938 рр. У матеріалах справ, зокрема в анкетах засуджених, знаходиться інформація про виселення їх родин у віддалені місця у 1929–1930 рр. Які ж офіційні звинувачення висувало слідство непокірним селянам? Так, Х. Борщ звинувачувався у співпраці із загонами гетьманців,

належності до організації хліборобів-власників, в експлуатації найманої праці, участі у волинках, розкладницькій роботі серед колгоспників та контрреволюційній агітації. Звинувачувався у розвалі колгоспу в 1930 р. Як «кулак» був висланий за межі села [4, с. 3–4].

Серед засуджених О. Горьовий. Йому кримінували участь у волинках, заняття спекуляцією, вороже ставлення до заходів радянської влади. Був висланий за межі Шевченківської округи [5, с. 2].

М. Москаленко у 1930 р. висланий за межі Шевченківської округи за відмову записуватися в колгосп, знищення особистого саду, який не хотів передавати в колективну власність, за участь у розгромі колгоспу «Серп і молот», захопленні посівного матеріалу, тяглової сили та сільгоспінвентарю. «Высказывался против советских порядков, обзывал наглой похабной руганью руководителей партии и советской власти». За результатами протоколу допиту свідка Г. Різника «в 1918–1920-х гг. состоял в банде Григорьева, занимался разложением труддисциплины и вредительством». У Постанові по обранню запобіжного заходу вказано, що М. Москаленко «обвиняется в преступной деятельности, выражающейся в том, что будучи в селе Каврай проводил подрывную контрреволюционную деятельность, в направлении свержения существующего строя, занимался антисоветской агитацией и высказывал террористические тенденции по отношению к активу села» [6, с. 2–5].

За «підривну діяльність» було виселено із села і К. Неруха. В довідці, виданій головою Коврайської сільської ради, зазначається, що він мав велике господарство, застосовував найману працю, систематично експлуатував бідноту, висловлювався проти виконання державних завдань хлібозаготівлі, держпозики. Займався спекуляцією, за що позбавлявся виборчих прав. Батько його дружини був організатором хліборобів-власників в часи гетьманства, а брати дружини перебували в складі чорних загонів гайдамаків, катували сільську бідноту. Матеріали справи К. Неруха засвідчують, що він звинувачувався у «распространении контрреволюционных слухов о войне и перевороте советской власти» [7, с. 2–5].

Про факт виселення за межі с. Коврай розкуркулених родин нагадує і сьогодні Куркульський яр, який знаходиться на околиці села. Виселенці вирили там землянки, утеплювалися, хто як міг, і, фактично, голодували. А, як засвідчено у спогадах жителів села, «активісти і туди навідувалися, щоб переконатися, що у них немає хліба».

Сигналом-попередженням приходу активістів був стукіт у металеву кружку [11, с. 4].

Дослідивши причини репресій жителів села у 1938 р., можна зробити висновок про те, що всі засуджені – колишні «куркулі»-виселенці, всі повернулися в село без дозволу влади. Вони були незручними місцевій владі, оскільки не сприймали її дій і підбурювали інших жителів не коритися заходам радянської влади. Єдиним способом позбавитися непокірних селян були репресії.

У списку колишніх дідачів та великих землевласників по Гельмязівському району, за рішенням місцевої влади (розпорядження № 1121/т від 10.10.1929) підлягали виселенню за межі Шевченківської округи жінки з родинами (12 родин), які до революції мали великі ділянки землі. Проте в період від революції до початку суцільної колективізації у них було відібрано значну кількість десятин. На виселках землю наділяли найгіршу, найбільш непридатну для вирощування сільськогосподарських культур [12, с. 64–65].

На засіданні Петрівського (Городищенського) райвиконкому, що відбулося 23 березня 1930 р., розглядалося питання «Про план розселення куркульських господарств в межах Петрівського району». Постановою визначили три виселки: «Перший виселок в селі Моринцях, урочище «Воли», що знаходиться від села Моринець на віддалі біля п'яти кілометрів, має хвилясті схили ґрунтів, глину та пісок на 16 господарств із сіл Вільшана, Воронівка, Вербівка» [12, с. 32].

Аналіз майна розкуркулених селян Черкащини згідно протоколів районних та окружних виконкомів, здійсненого на основі справ ДАЧО, показав, що переважна більшість мала одну-дві корови, пару коней, 2–4 сотки землі, мінімальний набір сільськогосподарського інвентарю та продуктів харчування, кормів для худоби та господарських будівель. Це дозволяло утримувати сім'ю, що складалася переважно з представників трьох поколінь [12, с. 44].

Але для того, щоб потрапити у списки розкуркулених, потрібно було мати не тільки хороше господарство. Політична лояльність стала основним фактором у визначенні списків депортованих сімей. Сільська місцева влада намагалася позбутися селян, які в умовах нової економічної політики власною працею досягли певного рівня заможності [13].

До 1931 р. в Україні ліквідовано понад 352 тис «розкуркулених» господарств, тобто близько 1,5 млн осіб позбулися своєї власності [2, с. 421].

Декого із селян за відкритий спротив колективізації, звинувачуванні у торгівлі хлібом засуджу-

вали на різні строки у виправно-трудова табори. М. Городинець, жительку с. Безпальче 1911 р.н., було засуджено народним судом Гельмязівського району 16 грудня 1931 р. за ст. 58 ч. 2 КК УРСР на чотири роки виправно-трудова таборів і після відбуття міри покарання з поразкою в правах на 3 роки. Міру покарання відбувала в Північних і Далеко-східних таборах [1, с. 30].

До селян, які відверто висловлювались проти вступу в колгосп, застосовували катування і тортури. Їх здійснювали односельці, які вступили у буксирні бригади, притесалися до сільських активістів. М. Сидорець згадує: «Мій батько С. Сидорець не хотів вступати до колгоспу. Активісти його забрали в штаб, вдягнутого загнали під піч, потім після нього ще декілька чоловік, побили так, що не можна було поворухнутися і підпіччя заткнули соломою – ось один з методів катування» [1, с. 54].

Більшість катувань відбувалася в сільських радах. У с. Безпальче катуванням займалися «буксири» з сусіднього села Жорнокльови. М. Сидорець не раз з іншими підлітками ходив до сільради, заглядав у вікна з цікавості, бо звідти було чути страшні крики. Били жорстоко, закладали пальці рук чи ніг між дверима та одвірками, трошили кінцівки рук і ніг, запихали в рот тіпані коноплі, виривали зуби. Ще й досі жителі с. Безпальче, згадуючи свої родини, які пережили колективізацію, хрестяться і просять помилування у Бога за безчинства влади [1, с. 54]. І. Городинець: «Такого як у Безпальчому, мабуть ніде не було. Кива Ф.Ю. застрелена уповноваженим Гельмязівського РК КП(б) в приміщенні Безпальчівської сільської ради. Мого діда, П. Городинця, привели до штабу – не злякали ні погрозами, ні катуваннями – відпустили. Потім наздогнали, повалили гуртом на землю і били до того часу, поки не вбили. Через місяць прийшли до матері. Знову допит: «Де заховала хліб?». Її розділи, здерли взуття, залишилась в одній натільній сорочці і вивели на подвір'я. Там пробула всю ніч, а коли відкрили вранці двері, вона була неприємна». В своїй книзі «Війна проти власного народу» І. Городинець опублікував список жителів с. Безпальче, які закатовані насмерть сільськими активістами в 1932–1933 рр. У списку 12 осіб, з них «Сморшок Тетяна Терентіївна похоронена живою» [1, с. 57].

Доведені до відчаю селяни засипали численними скаргами Харків, Москву. Щоб якимось «розрядити» обстановку, влада вдалася до обману. Навіть були організовані відкриті судові процеси

над «організаторами» перегибів. Типовим прикладом цього є так звана «Драбівська справа». Керівники Драбівського району і окремих населених пунктів цього ж району були віддані суду. Виїзна сесія Найвищого суду Української РСР в період 18–26 червня 1932 р. розглянула матеріали по притягненню до кримінальної відповідальності керівників району за допущені порушення і перекручення партії в ході колективізації. До суду було притягнуто 34 чол., з них заарештовано до суду 25 чол. [1, с. 40–41].

Висновки. Опрацювавши наявну джерельну та літературну базу, ми дійшли до висновків, що конфіскаційна політика радянської влади, передусім впровадження системи надзвичайних заходів, завдяки яким село залишилося без запасів, цілеспрямовано привела українське селянство до Голодомору 1932–1933 рр. Радянська влада своїми діями провокувала конфронтацію на селі, привела до загострення ситуації в цілому. Економічна політика сталінського режиму позбавляла селян головного – продовольства, можливості прогнати великі родини. Щоб забрати хлібні запаси все майно селян усупільнювалося. Оскільки селяни не бажали об'єднуватися, їх треба було примусити це зробити.

Насильство над селянами набувало різних форм: фізичні знущання, грабунок майна селян,

наруга над жінками, погрози, відверте обдурювання та ошуканство, наруга над релігійними віруваннями, погрози розкуркулення, вилучення майна, обіцянки зменшити податки, знущання над одноосібниками, погрози оголосити їх ворогами радянської влади, арешти і вислання на північ. За невиконання плану селянина звинувачували в антирадянській діяльності, у зриві виконання державного плану хлібозаготівель, заарештовували і судили як ворога народу, а господарство розкуркулювали. Насильницька колективізація природно викликала серйозний опір селянства, який набув різноманітних форм і проявів, нерідко жорстокості.

Політична лояльність стала основним чинником у визначенні списку депортованих родин. Сільська місцева влада намагалась позбутися тих селян, які в умовах нової економічної політики після отримання землі власною працею досягли певного рівня добробуту.

Методи створення колгоспів, організація виробничого процесу, оплата заробітної плати, ставлення до колгоспників як до неоплачуваної робочої сили та використання знарядь державного терору призвели до страху перед державною владою, подальшої покірності майбутніх поколінь.

Список літератури:

1. Городинець І. Війна проти власного народу. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю.А., 2008. 158 с.
2. Григоренко Т. Селянський опір насильницькій колективізації та розкуркулюванню на Черкащині 1920–1930 рр. Реабілітовані історією. Черкаська область. У 27 томах. Книга десята / ред. П.М. Жук, В.І. Захарченко, С.І. Кривенко, В.Г. Рубцова, В.О. Давиденко. Черкаси : «ІнтролігаТОР», 2017. 640 с.
3. ДАЧО. Ф. Р-5685. Оп. 1. Спр. 6879. 29 арк.
4. ДАЧО. Ф. Р-5625. Оп. 1. Спр. 6743. 25 арк.
5. ДАЧО. Ф. Р-5627. Оп. 1. Спр. 2358. 26 арк.
6. ДАЧО. Ф. Р-5625. Оп. 1. Спр. 6876. 26 арк.
7. ДАЧО. Ф. Р-5625. Оп. 1. Спр. 6878. 29 арк.
8. Збірник матеріалів і документів. Колективізація і голод на Україні: 1929–1933. URL: <https://old.archives.gov.ua/Sections/Famine/Publicat/Fam-kolekt-1930.php>
9. Збірник постанов та розпоряджень робітничо-селянського уряду України / Рада Народних комісарів УРСР, Народний комісаріат юстиції. Харків : Друк. «Вукопспілки», 1922. 1147 с. URL: <http://irbisnbuv.gov.ua/dlib/item/0000180>
10. Литвин В. Історія України : підручник. К. : Наукова думка, 2006. 728 с.
11. Пономаренко М. Каврай. *Златокрай*. № 48. С. 3–4.
12. Реабілітовані історією. Черкаська область. У 27 томах. Книга дев'ята / ред. П.М. Жук, В.І. Захарченко, С.І. Кривенко, В.Г. Рубцова, В.О. Давиденко. Черкаси : «ІнтролігаТОР», 2016. 640 с.
13. Рубан В. Настрої та поведінка селянства Поділля наприкінці 1920-х – на початку 1930-х рр. : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 – історія України. Черкаси : Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 2018. 260 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Ruban_Volodymyr/Nastroi_ta_povedinka_selianstva_Podillia_naprykintsi_1920-kh_pochatku_1930-kh_rr/
14. Сталін Й. Рік великого перелому. *Правда*. 1929. 7 листопада. URL: <http://litopys.com.ua/encyclopedia/tempi-kolektiv-zats/-stattya-velikiy-perelom/>

Rudenko Yu.M. METHODS OF IMPLEMENTATION OF TOTAL COLLECTIVIZATION IN CHERKASY REGION: DEKULAKIZATION AND DEPEASANTIZATION

Using the source and literature base, the article highlights the methods of total collectivization in Cherkasy region – dekulakization and depeasantization.

The methodological basis of the study is based on the principles of objectivity, professional responsibility, logical-systematic and comparative analysis. Methods of synthesis, systematization, generalization, processing of sources are used.

It is established that the confiscation policy of the Soviet government, first of all the introduction of a system of emergency measures due to which the Ukrainian peasantry were robbed of all reserves, purposefully caused the Holodomor of 1932–1933. Actions of the Soviet authorities provoked confrontations in the villages, as well as caused overall deterioration. The economic policy of the Stalinist regime deprived the peasants of the vital thing – the food, and the opportunity to feed large families. All property of the peasants was socialized in order to take away grain supplies. Violence against peasants took various forms: physical abuse, looting of peasants, abuse of women, threats, outright deception, abuse of religious beliefs, threats of dekulakization, seizure of property, promises to reduce taxes, abuse of individuals, threats to label them as enemies of the people, arrests and deportations to the north. Failure to implement the plan resulted in accusation of anti-Soviet activities, failure to implement the state plan of grain procurement led to arrests and tries as an enemy of the people, and dekulakization of the property. Violent collectivization naturally provoked massive resistance from the peasantry, which took various forms and manifestations, oftentimes led to cruelty. Political loyalty has become a major factor in determining the list of deported families. Rural local authorities tried to get rid of those peasants who, under the new economic policy, achieved a certain level of well-being after obtaining land through their own labor. Methods of creating collective farms, organization of the production process, payment of wages, treatment of collective farmers as unpaid labor, as well as the tools of state terror led to the fear of state authority, and further obedience of future generations.

Key words: *Cherkasy region, continuous collectivization, Soviet authorities, dekulakization, depeasantization.*